

ראש השנה תשפ"ד

א' תשרי תשפ"ד

גיליון מס' 79

מומלץ להדפיס את העלון לקראת שבת

ראש הישיבה

נקודה מתוך "לחיות עם פרשת השבוע"

במקום להבין שאנו קטנים והבנתנו מצומצמת וחסרה מול עומק דבריהם של חכמים.

לחכמים יש כח לעקור דבר מן התורה. זהו ביטוי חריף שיש להקשיב לו. התורה קבעה הלכה וחכמים עוקרים אותה.

עלינו ללמוד מכאן עד כמה חשוב ועקרוני הוא המפגש של דברי התורה עם המציאות, הנעשה על ידי חכמים. מפגש זה קובע את צורתה של התורה בחיי העם לדורות.

ב. המישור הרוחני: על עומקה של תקנת חכמים זאת כבר עמדו רבים, בחכמה הפנימית ובתורת החסידות. בתורת החסידות הכיוון הוא שבשבת אין תוקעים בשופר כיון שיש בשבת עצמה את העוצמה הקיימת בשופר. ניתן לשאוב את התפקיד של השופר מן השבת, ולכן אין תוקעים בשופר.

נסה לעיין בעניין זה מכוון נוסף. יש להבין לא רק את תקנת חכמים זו, אלא גם את הדרך בה נקבעה התקנה בהלכה. הסיבה שאמרו חז"ל היא שחוששים שמא יעביר אדם את השופר ד' אמות ברשות הרבים. נראה שלגורה זו יש קשר לסיבה הפנימית שבגללה ביטלו חכמים את תקיעת השופר בשבת.

לא דבר ריק הוא שחששו שמא יטלטל את השופר ברשות הרבים שכן עניינו המיוחד של השופר שייך להתעסקות עם רשות הרבים. השופר מקבץ סביבו את הרחוקים. משתמשים בו במלחמות על מנת לכנס את הלוחמים, בדומה לדגל. בשבת התהליך הוא הפוך מן השופר. עוברים אנו מרשות הרבים, להתעסקות בחוץ, אל רשות היחיד - ההתכנסות בפנים, כלשון המשנה בתחילת מסכת שבת: "העני עומד בחוץ ובעל הבית בפנים", וביארנו שזה בדוקא כך שבעל הבית נשאר בביתו, ברשות היחיד.

בשבת איננו פונים אל רשות הרבים ואל העומדים בה ועל כן איננו מטלטלים ברשות הרבים.

נראה שישנה כאן הבנה מחדשת בעניינו של ראש השנה שחל בשבת, וניתן לקבל מכאן הדרכה לדרך העבודה ביום זה. ראש השנה שחל בשבת דורש מאיתנו התכנסות, ולא פניה כלפי חוץ. עלינו לעמוד כל אחד ואחד מול הבורא, באופן אישי ובהתבוננות פנימית וכך להמליכו על כל באי עולם. מתוך כך, נבוא ביום השני ונתקע בשופר, הפונה אל הרבים ומגיע ל"תקע בשופר גדול לחרותנו".

כתיבה וחתימה טובה, בבריאות ובשמחה, לאורך ימים ושנים טובות.

מתוך שיעור שניתן בשנת תשס"ב
השיעור המלא נמצא באתר הישיבה

דין ידוע הוא, שכשראש השנה חל להיות בשבת אין תוקעים בשופר. דין זה מיוחד מאוד. ישנה מצוה בתורה, לתקוע בשופר, מצוה שמעלתה העליונה מפורשת במקומות רבים בחז"ל, כמזכירה את זכותם של ישראל, וחכמים קובעים שעם ישראל כולו לא יתקע בשופר. מדוע?

כך אומרת הגמרא (ראש השנה כ"ט ע"ב): "אלא אמר רבא: מדאורייתא מישרא שרי, ורבנן הוא דגזור ביה, כדרבה. דאמר רבה: הכל חייבין בתקיעת שופר ואין הכל בקיאין בתקיעת שופר, גזירה שמא יטלנו בידו וילך אצל הבקי ללמוד, ויעבירונו ד' אמות ברשות הרבים. והיינו טעמא דלולב והיינו טעמא דמגילה".

החשש שאדם יבוא לטלטל את השופר ברשות הרבים הוא די רחוק, במיוחד לדעות הראשונים שרשות הרבים הוא מקום שעוברים בו שישים ריבוא אנשים. האם בשביל חשש כזה מבטלים את כל עם ישראל במשך כל הדורות מקיום מצות עשה זו?

נראה, שיש בתקנת חכמים זו עומק שיש להבינו. ננסה להתבונן בתקנת חכמים זו בשני מישורים:

א. המישור התורני: תקנה זו מבוססת על הכלל ש"יש כח ביד חכמים לעקור דבר מן התורה בשב ואל תעשה". התורה הפקידה בידי חכמים את היישום המעשי של התורה במציאות החיים.

התורה שבכתב היא אידיאלים עליונים, רעיונות נשגבים, שהדרך לחיות אותם, להפוך את המצוות לסדר יום, לדבר שנקבע בתוך המציאות, נתונה בידי חכמים. ללא דברי חכמים אין שום אפשרות לחיות את דברי התורה. לדוגמה במצוה זו - תקיעת שופר, התורה אומרת: "זכרון תרועה", "יום תרועה", ובה מסתכמות הלכות תקיעת שופר בתורה שבכתב. כך אי אפשר לדעת כיצד לקיים את המצוה. חכמים הם אלה שלימדו אותנו מהו שופר, מהי תרועה, כיצד ומתי תוקעים, ושאר הלכות תקיעת שופר. ללא דברי חכמים נשארים דברי התורה מנותקים מן המציאות ואין יכולת לחיות אותם.

התורה נתנה אמון בחכמים שיקבעו את הדרך ליישם את דברי התורה, על פי הבנת יסודותיה של תורה ועל פי הבנת נפש האדם, העם והדור, ויתנו דרך לחיות את דברי התורה כסדר יום המשולב במציאות.

תקנה זו צריכה לחזק את האמון שלנו בדברי חכמים. פעמים שתוך לימוד שטחי אנו מביעים אי אמון בסברותיהם ובדבריהם של חכמים. האדם הפשוט, המגיע ללימוד עם עולם תרבותי ונפשי מקולקל, תמה מדוע דברי חכמים נראים לו רחוקים מן ההיגיון שלו, והוא תולה את הבעיה בחכמים,

פינת הילדים

האדם והקוף | נכתב ע"י ראש הישיבה בצעירותו

יָאָז בְּיוֹם בְּהִירוּתָהּ הַלְּמַפְנֶה, הַתִּינוֹק צוֹעֵק "אָבָא" וְהַכֵּל מְשַׁפְּנֶה.

מֵרַגַע זֶה הוּא יוֹדֵעַ לְדַבֵּר, מֵעַתָּה בְּמַהֲרֵיתוֹ עַל הַקּוֹף יִתְגַבֵּר, הוּא יוֹצֵר וּבוֹנֶה, קוֹרֵא וְלוֹמֵד, וְהַקּוֹף עֵדוֹן בְּמִקוֹמוֹ הוּא עוֹמֵד. וְכֵן הוּא נֶשְׂאֵר מְסֻבּוֹ וְעֵלּוֹב מְצִיץ עַל הַ"תִּינוֹק" מִתּוֹךְ הַכְּלוּב...

וְאַתָּה אֲשֶׁר יְדַעְתָּ אֵת אֲשֶׁר אָמְרוּ הַחֲכָמִים, עַל הַהֶבְדֵּל שֶׁבֵּין יִשְׂרָאֵל לְעַמִּים,

לֹא תִבְהַל בְּרֵאשִׁית אֲמֹת אֲדִירוֹת הַחַוְשׁוֹת לַעֲשׂוֹת לָנוּ צָרוֹת.

כִּי תִדַע שֶׁלֹּא תִמִּיד הַתְּפַחּוֹת מְהִירָה בְּתַחֲלָה

מְרָאָה עַל עֵתִיד שֶׁל אָמָה גְּדוּלָּה,

וְאָנוּ מֵרַגַע שְׁנֹלְמֵד לְדַבֵּר אֵת דְּבָרֵינוּ,

נִתְגַבֵּר עַל הַכֵּל בְּעֵזְרַת צוּרֵנוּ.

מֵעֲשָׂה בְּמִדְעוֹ - שְׁמוֹ פְּלוּב, שְׁנוּלֵד לוֹ תִינוֹק בְּמִזְל טוֹב. חִפְשׁ וּמְצָא קוֹף בְּן גִּילוֹ, וְהִזְהִי זֶה חֲשׁוֹב בְּשִׁבְלוֹ, הוּא רָצָה לְדַעַת מִי נֶעְלָה וּמִי נָחוּת, וְלָכֵן עָקַב אַחַר הַהִתְפַּחּוֹת.

עָבְרָה תְּקוּפָה קְצָרָה, הַקּוֹף הִתְפַּחַם בְּמַהֲרָה,

הוּא רָץ וְקָפַץ, אֵת הַכֵּל כְּבָר עָשָׂה, וְהַתִּינוֹק עֵדוֹן שֶׁכֵּב בְּעֵרִיסָה

וְקִשְׁטוֹף סוֹף לְמַד הַתִּינוֹק לְצַחֵק, הַקּוֹף כְּבָר הִגִּיעַ רְחוֹק וְרָחוֹק.

הִזְהֵ עוֹד מֵעַט עוֹבְרֵת שְׁנָה, הַתִּינוֹק עֵדוֹן חֶסֶר הַבְּנָה,

וְהַקּוֹף כְּבָר יוֹדֵעַ הַכֵּל, צוֹרֵחַ כְּשֶׁאוֹמְרִים: "קוֹפִיקוּ הַשְּׂמַע קוֹלוֹ!"

וְקִשְׁהַתִּינוֹק כְּבָר עָמַד וְהִסְבִּחָא כָּל כֶּף שְׂמַחָה,

הַקּוֹף כְּבָר עָמַד... לְהַקִּים מְשַׁפְּחָה.

הַקּוֹף מִתְפַּחַם בְּמַהֲרֵיתוֹ וְלַתִּינוֹק אֵין סְכוּי לְנַצֵּחַ בְּתַחֲרוֹת.

רבים מהם ממשיכים גם היום, לאחר שעזבו את השכונה, להתפלל במנין בכל בוקר.

במשך כל הזמן הזה, הפעילו המתפללים "לחץ פיזי מתון" כדי שמשפחתי תעבור לגור בשכונה. ואכן, לא עמדנו בלחץ, ובאלול לפני כ-15 שנים עברנו לשכונת הזיתים.

ראש השנה הראשון היה כמעט טראומתי בשבילנו. ראשית, הפער בין התפילות המרוממות שהתרגלנו אליהם בישיבה ובין התפילה בנוסח המרוקאי והלא מוכר, באווירה שונה לחלוטין. אבל יותר מזה, היה ההלם התרבותי אחרי התפילה. כמוכן, שהשכנים הזמינו אותנו לארוחת חג. ישבנו 3-4 משפחות, ועשינו מנגל. בשביל אשכנזי כמוני זה היה ממש חילול הקודש. יושבים בחצר ועושים על האש? אנחנו ביום העצמאות או בראש השנה? איפה שולחן החג שכל המשפחה יושבת סביבו, איפה האווירה הקדושה של היום הקדוש? כל אלה עלו השמימה בעשן המנגל, ואני חשתי מועקה גדולה.

אך כמה חודשים אחר כך, היחס שלי השתנה לחלוטין. אחד המשתתפים ב"סעודת חג" זו סיפר, שבעקבות האווירה הטובה בחג, הוא ואשתו החליטו לשמור שבת. החלטה זו מחזיקה עד היום, ברוך ה'. אז במבט לאחור - היה שווה.

להשלמת התמונה נספר, שכשנה או שנתיים אחריו הגיעה לשכונה קהילה של בעלי תשובה חסידי ברסלב, שהחליטו לעזוב את מקום מגוריהם בביתר עילית, והצטרפו אלינו לשכונה. במקביל גם משפחות בוגרים של הישיבה קבעו את מקומם בשכונת הזיתים - נפתלי פרידמן (כד) וחגי סבו (כו).

ברוך ה' זכינו עם השנים לבנות בית כנסת גדול שיכיל את מספר המתפללים שהלך וגדל. לפני מספר שבועות משפחת סבו אף הכניסה ספר תורה לבית הכנסת. אבל בראש השנה - אנחנו חוזרים לימים ההם. כל החסידים נוסעים לאומן, ואנחנו חוזרים למנין הקטן, הביתי, בנוסח המרוקאי שכבר למדתי לאהוב, כמו בימים ההם...

ראש השנה המתקרב, מזכיר לי שוב את ראש השנה ההוא, לפני 15 שנה, בשנה הראשונה שעברנו לגור בשכונת הזיתים. אבל אולי צריך להתחיל את הסיפור מההתחלה. הרבה בוגרים ימצאו את עצמם קשורים לשלבים שונים של הסיפור. ובכן, הכל התחיל במבצעי "פנים אל פנים" שעשו בישיבה, לאחר "משאל מתפקדי הליכוד". באחד המבצעים שנערך לקראת חג הפסח של שנת תשס"ה, הגיעו כמה תלמידים מהישיבה לשכונת הזיתים, שכונה צדדית ומבודדת במעלות, היושבת ממש מעל נחל כזיב. שני תלמידים נכנסו לביתו של אשר, גבאי בית הכנסת בשכונה. הוא סיפר להם שבת הכנסת קטן, ומתקיימות בו תפילות רק בשבתות. לאחרונה, כך אמר, גם בשבתות המנין נחלש, וכתוצאה מכך גם מי שהיה מגיע בדרך כלל - מפסיק להגיע. "אנחנו חוששים שבת הכנסת יסגר".

שני הבחורים חזרו עם המידע לישיבה, ובישיבה הוחלט להרים את הכפפה ולסייע למנין. כאברך צעיר, נתבקשתי לצעוד בשבת הקרובה לבית הכנסת עם כמה תלמידים, כדי להבטיח קיומו של מנין. הגענו והתקבלנו בשמחה גדולה, ומאז התפללתי בכל שבת בבית הכנסת בשכונת הזיתים. המנין התייצב ברוך ה', אם כי היו לא מעט פעמים שבהן נאלצנו לחכות לעשירי, להעיר מישהו שיעשה טובה וישלים מנין וכדומה.

זמן לא רב אחר כך, החלטנו להקים מנין של שחרית בימי חול בבית הכנסת. החלטנו שהישיבה תביא חמישה מתפללים, והחברים מהשכונה מתחייבים להביא חמישה משלהם. בוגרים רבים זכו להצטרף לתפילה מיוחדת זו במהלך השנים, לנסוע בשעה שהיא ספק באישון ליל ספק לפנות בוקר, ולהתפלל בזריזות, כדי שהמתפללים יספיקו להגיע לעבודה לפני הפסקים של הבוקר.

התפילה התקיימה בכל ימות השנה - בפורים ובחול המועד, בערב יום כיפור ובתשעה באב. ברוך ה', המנין החזיק מעמד כמה שנים טובות, והשפיע הרבה טובה וברכה על המתפללים.

פחד מזיק או פחד מועיל / הרב מאיר בזק

על הריי"צ מליובביץ' מסופר שעקב פעילותו למען היהדות הוא היה עצור במרתפי המשטרה הרוסית. החוקר איים עליו באקדחו, ואמר לו: אולי הצעצוע הזה ישכנע אותך. אמר לו הרב: "מהאקדח הזה פוחד רק מי שיש לו עולם אחד והרבה אלילים. לי יש א-לוקים אחד ושני עולמות".

בראש השנה, למרות שהוא יום הדין, איננו עסוקים בתפילה בעוונותינו ובבקשת סליחה. אנו עסוקים בבקשה להמלכת ה' - בעולם, וקודם כל על עצמנו. כך כשאנחנו מתחברים למקום הנכון שלנו, הכל נראה אחרת לגמרי. החיים מקבלים יציבות ומשמעות הרבה יותר גדולה ושלמה, והרבה פחות שברירית וחמקמקה.

ב"ונתנה תוקף" אנו אומרים בתחילה: "אדם יסודו מעפר וסופו לעפר... משול כחרס הנשבר... ואתה הוא מלך א-ל חי וקיים". מבחינתנו זה נשמע מאד מדכדך ועצוב להיות חרס הנשבר לכאורה. אך יש לזה המשך: "ושמנו קראנו בשמך". אנחנו שלוחך, עמך, קרואים בשמך. אני כשלעצמי מה אני, אבל אני באמת לא כשלעצמי, אני חלק משהו הרבה יותר גדול - מעם ישראל, עם ה'. וכך שוב אינני אבק פורח. כשהאדם חוזר למקומו האמיתי כבן של ה', כעבד ה', כשליחו בעולמו של הקב"ה - כשהוא מה שמטריד אותו ואיכפת לו, איך לממש את השליחות הזאת, רק אז הוא מקבל כח ויציבות אמיתיים. "ושמנו קראת בשמך".

מתוך אתר משכן - מכון להעצמת הפרט והמשפחה של הרב מאיר בזק

יש לאדם הרבה פחדים. הוא פוחד שמה יחלה הוא, או בני משפחתו. אדם פוחד מבעיות בפרנסה, בעיות במשפחה, ממלחמות, מתאונות ומכל מיני צרות ח"ו, שבאופן טבעי הוא חש שמאיימות על חייו התקינים, וחיי הקרובים אליו. לצערנו, גם הימים הנוראים לפעמים הופכים לנו בטעות לימים נוראיים. אז מה עושים עם הפחד בכל השנה? איך אפשר להתמודד איתו? איך אפשר להתגבר עליו באופן עמוק יותר, חוץ מלא לחשוב עליו? ואיך יכולים הימים הנוראים להיות מה שהם צריכים להיות?

הרב סולובייצ'יק מספר, שפעם ניגש אליו פסיכיאטר ידוע, ושאלה בפיו: ידוע כי אחת הסיבות הראשיות לבעיות הנפש היא הפחד. אם כך, מדוע בימים נוראים אנו מבקשים "ובכן תן פחדך", האם פחד זה דבר טוב? הרי פחד הוא דבר מזיק? וכך ענה הרב סולובייצ'יק לאותו פסיכיאטר ידוע: יש פחד אחד חיובי, מרומם ונשגב, שהוא זה שיבטל את כל הפחדים הקטנים והמעיקים. כשאדם עסוק כל הזמן בהישרדות ובהתעסקות עם עצמו, לשווא יחפש מוצא מהפחד. כי באמת אדם כשלעצמו הוא אבק פורח, שברירי וחלש. יש רק משהו אחד שיכול לשחררו מהפחדים הקטנים, הפחד הגדול - יראת הרוממות מה'. הרצון העז להיות מחובר לרצונו יתברך, הטהור והשלם, וההבנה וההכרה שזה בעצם הדבר החשוב ביותר. כך כל השאר יקבל פרופורציות. פחות לפחד מה יהיה איתנו, ויותר לחשוב מה יהיה עם השליחות שלנו. מה יהיה עם רצונו יתברך להשכין שכינתו וטובו בעולמו, בעולמנו.

ראש הישיבה, הרבנים, צוות המנהלה והתלמידים מאחלים לבוגרינו היקרים שנה טובה ומתוקה, שנה שימלא ה' משאלות לבכם לטובה, בבריאות, הרווחה ושמחה ושפע ברכה והצלחה, בשורות טובות וכל טוב, לאורך ימים ושנים טובות.